

Yaman, E. (2019). Mahpusların İntihar Olasılıklarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 889-908.

Araştırma

Makale Geliş Tarihi: 14.03.2019

Makale Kabul Tarihi: 13.06.2019

MAHPUSLARIN İNTİHAR OLASILIKLARININ BAZI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Suicide Probability of Inmates According to Some Variables

Ezgi YAMAN*

*Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ezgiyaman05@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8312-9763.

ÖZET

İntihar, küresel bir halk sağlığı sorunudur. İntihar, kapatılma ve hapis cezası süresince yaşanan en büyük sorundur. Tüm uluslararası çalışmalar, mahpuslar arasındaki intiharın genel nüfusa oranla çok daha fazla artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle cezaevlerinde intihar risk değerlendirmesi ve intiharın önlenmesine yönelik koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılması gerekmektedir. Bu araştırmanın temel amacı, Kocaeli 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan yetişkin erkek mahpusların intihar olasılığını belirlemek, mahpusların sosyo-demografik özelliklerinin intihar olasılıkları üzerindeki etkilerini incelemektir. Araştırmanın örneklemini, Kocaeli 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 508 yetişkin erkek mahpus oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri 'İntihar Olasılığı Ölçeği' ve araştırmacı tarafından hazırlanan 'Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. Araştırmanın istatistiksel değerlendirmesinde bağımsız-örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA), gruplararası karşılaştırmalar için Tukey testi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen temel sonuçlara göre araştırma örnekleminin çoğunluğu (n=375; %74) hükümlülerden oluşmaktadır. Katılımcıların %21,1'i (n=107) hırsızlık ve %17,3'ü (n=88) adam öldürme ve %15,2'si (n=77) uyuşturucu suçlarından ceza almıştır. Mahpusların intihar olasılıklarının eğitim düzeylerine göre, sahip oldukları mesleklere göre, cezaevine girmeden önce düzenli geliri olup olmadığına göre, gelir kaynaklarına göre, sosyal güvencesinin olup olmadığına göre, dini inancının varlığı ve ibadetini gerçekleştirme durumuna göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Sonuç olarak sosyo-

demografik özelliklerin intihar olasılığını etkileyen önemli risk faktörleri olduğu görülmüştür. Bu nedenle intihar risk değerlendirmesi ve önleyici çalışmalarda bu faktörlerin göz önünde bulundurulması önerilmektedir. Bu konuda ileri çalışmalar yapılmasının ise faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Cezaevi, intihar, intihar olasılığı, mahpus, hükümlü, sosyal hizmet.

ABSTRACT

Suicide is a global public health problem. Suicide is the major problem during confinement and imprisonment. All international studies show that suicide among prisoners has increased much more than the general population. Therefore, preventive studies should be conducted in prisons to have risk assessment and suicide prevention. Therefore, the main purpose of this study is to determine the suicide probability of adult male inmates in the Kocaeli Type T Closed Prison No. 1 and to examine the effects of the socio-demographic characteristics of prisoners on suicide probabilities. The sample of the study consisted of 508 adult male prisoners who were staying in the T-Type Closed Prison of Kocaeli No. 1 and who were willing to participate in the study. The data were collected with the 'Suicide Probability Scale and the "Personal Information Form" prepared by the researcher. Independent sample t-test and one-way analysis of variance (ANOVA) and Tukey test for multiple comparisons were used in the statistical evaluation of the study. According to the main results obtained from the study, the majority of the research sample (n = 375; 74%) is composed of convicts. The results obtained from the analyses are discussed and recommendations are made. 21.1% (n = 107) of the participants were punished for theft and 17.3% (n = 88) for murder and 15.2% (n = 77) for drug offenses. Suicide probabilities of the inmates have differentiated according to the occupation level of prisoners according to their education level, whether they have regular income before going to prison or not, according to their sources of income, whether they have social security or not, according to the existence of religious belief and worship. As a result, socio-demographic and economic characteristics were found to be important risk factors affecting suicide probability. Therefore, it is recommended to consider these factors in suicide risk assessment and preventive studies. Further studies on this subject are thought to be useful.

Key Words: Prison, inmate, prisoner, convict, detainee, arrestee, suicide, suicide probability, social work.

GİRİŞ

İntihar, küresel bir halk sağlığı sorunudur. Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ, 2016) verilerine göre, her yıl 800.000' den fazla insan intihar nedeniyle ölmektedir. Elde edilen verilere göre intihar nedeniyle ölen yetişkinlerin 20 katı kadar birey intihar girişiminde bulunmaktadır (DSÖ, 2016). DSÖ'nün istatistikleri ve çeşitli çalışmalar, dünyadaki intihar nedenli ölüm oranları konusunda genel bir fikir sunmaktadır. Ancak gerçek oranların çok daha yüksek olduğu tahmin edilmektedir. Bunun nedenleri, Afrika ülkeleri başta olmak üzere Dünya Sağlık Örgütü üyesi olmayan ülkelerin verilerine ulaşılabilmesi; bunun yanı sıra üye ülkelerden gelen istatistiklerin ise kayıt tutma güçlüğü ya da damgalanma endişesi nedeniyle süzülerek gönderilmesidir (Bertolote ve Fleischmann, 2015).

İntihar gibi karmaşık bir davranış söz konusu olduğunda, kapatılma ya da cezaevi süreci intihar davranışı için en riskli değişkenlerden biridir (Rabe, 2012). Konuyla ilgili yapılan çalışmalar, mahpuslar arasındaki intihar oranlarının, genel nüfusla kıyaslandığında çok daha fazla bir artış gösterdiğine işaret etmektedir. Cezaevlerinde intihara ilişkin yapılan çalışmalarda genel nüfusa kıyasla cezaevi intihar oranlarının, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Avusturalya, Finlandiya, Avusturya, İtalya ve Kanada gibi Batılı ülkelerde çok daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Humber ve ark., 2011).

Uluslararası literatürde ele alınan mahpusların intihar risk faktörlerini incelediğimizde;

- Sosyo-demografik özellikler: Erkek cinsiyet, dini inanç ve etnik kimlik (DSÖ, 2016; Rabe, 2012; Beautrais, 2003; Quin, Agerbo ve Mortensen, 2003; Chang, 2009; Chen, 2010),
- Ve ekonomik özellikler: İşsizlik, emeklilik, düşük gelir düzeyi (Rabe, 2012; Jşang ve Tsai, 2013; Beautrais, 2003) mahpusların intihar olasılığını etkileyen önemli risk faktörleridir.

Literatürdeki bulgular ışığında, cezaevi popülasyonunda intihar riski yüksek olmakla birlikte, bu popülasyona özgü bazı intihar risk faktörleri olduğu açıktır. Bu çerçevede bu çalışmanın temel amacı, Kocaeli 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan yetişkin erkek mahpusların intihar olasılığı düzeylerini ortaya koymak ve sosyo-demografik özelliklerinin intihar olasılığı üzerindeki etkileri incelemektir.

YÖNTEM

Bu çalışma ile cezaevinde kalan yetişkin erkek mahpusların intihar olasılığı düzeylerini belirlemek, sosyo-demografik özelliklerinin intihar olasılıklarına etkisini saptamak

amaçlanmıştır. Çalışmanın türü nicel araştırma türünde, ilişkisel tarama modelidir (Karasar, 2013).

Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni, Kocaeli 1 No.lu T Tipi Kapalı Ceza İnfaz Kurumu'nda kalan tutuklu, hükümlü ve hükmen tutuklu mahpuslardan oluşan toplam 1000 yetişkin erkek bireydir. Araştırmaya, ağırlaştırılmış müebbet cezası alan ve tek kişilik hücrelerde kalan mahpuslar hariç¹, kurumdaki tüm koğuşlar (50 koğuş) dahil edilmiştir. Araştırma, görüşmeyi kabul etmeyen ve okuryazar olmayan (492 kişi) mahpuslar haricinde 508 kişilik örneklem ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın veri toplama araçları, araştırmacı tarafından geliştirilen "Kişisel Bilgi Formu" ve "İntihar Olasılığı Ölçeği"nden (İÖÖ- Suicide Probability Scale) oluşmaktadır.

Kişisel bilgi formu, cezaevinde kalan mahpusları tanımaya ilişkin olarak 57 sorudan oluşan bir formdur. Formun hazırlanmasında intihar, tıp ve suçluluk alanında çalışan akademisyen ve uygulayıcı uzman kişilerden görüş alınmıştır ve ön deneme çalışmasıyla (20 kişiyle ikişer defa) forma son şekli verilmiştir.

İntihar Olasılığı Ölçeği, Cull ve Gill (1990) tarafından geliştirilmiştir. İntihar girişimi riski taşıyan ergen ve yetişkinleri tanımak için geliştirilen ölçek, 36 maddeden oluşan likert tipi, kendi kendini değerlendirme türünde bir ölçektir. Ölçek, Kişilerin yaşadıkları durumu ne sıklıkla (hiçbir zaman, çoğu zaman, bazen, her zaman) hissettikleri üzerine temellendirilmiştir. Umutsuzluk, intihar düşüncesi, düşmanlık ve olumsuz kendilik değerlendirmesi olmak üzere 4 alt ölçekten oluşmaktadır. Her alt ölçek, farklı bir kuramsal yaklaşım temelinde ele alınmıştır. Bu nedenle ölçek, intihar konusunda geliştirilmiş olan diğer araçlardan farklı olarak, intihar gibi karmaşık bir kavramı çok boyutlu değerlendiren bir araçtır.

Ölçeğin Türkçe uyarlaması ve geçerlik ve güvenirlik çalışmasını Tuğcu (1996) yapmıştır. Tuğcu'nun Analiz sonuçlarına göre ölçeğin iç tutarlık katsayısı toplam puan için .87, alt ölçekler için .74 (umutsuzluk), .75 (intihar düşüncesi), .49 (olumsuz kendilik değerlendirmesi) ve .59 (düşmanlık) olarak saptanmıştır. Test-tekrar test güvenirlik katsayısı 4 hafta ara ile toplam puan için .98 bulunmuştur. Daha sonra Şahin ve Batıgün

¹ Güvenlik gerekçesiyle izin verilmemiştir.

(2000) ve Atlı (2007) tarafından geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Atlı'nın (2007) çalışmasına göre İntihar Olasılığı Ölçeği'nin iç tutarlılığı Cronbach Alpha Güvenirlik analizi tekniğiyle tekrar hesaplanmıştır. Analiz sonuçlarına göre İÖÖ'nün tüm örneklem için (n=428) Cronbach alpha güvenilirlik katsayısı .89 bulunmuştur. İÖÖ'in alt ölçekleri için alfa katsayısı ise .70 ile .89 arasında değişmektedir. Ölçeğin en uygun kesme noktasının 110 olduğu düşünülmüştür.

Verilerin Analizi

İstatistiksel değerlendirme, IBM SPSS 20.0 (SPSS Inc., Chicago, IL, USA) paket programı ile yapılmıştır. Normal dağılıma uygunluk testi Kolmogorov-Smirnov Testi ile değerlendirilmiştir. Gruplar arası karşılaştırmalarda normal dağılım varsayımı sağlandığından farklılıkların belirlenmesinde bağımsız-örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Gruplararası karşılaştırmalar için Tukey testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Bulgular, üç altbölümde verilmiştir. İlk bölümde mahpusların tanıtıcı bulguları verilmiştir. İkinci bölümde İÖÖ ve alt ölçeklerine ilişkin toplam puan ortalamaları bulguları verilmiştir. Üçüncü bölümde ise mahpusların sosyo-demografik (yaş, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, eğitim durumu, dini inanç, en uzun süre yaşadığı yer, ikamet ettiği şehir, meslek, cezaevine girmeden önce ve girdikten sonra düzenli geliri olup olmadığı, gelir kaynakları, sosyal güvencesinin olup olmadığı) özelliklerinin intihar olasılığına göre durumlarına ilişkin t-testi ve ANOVA bulguları verilmiştir.

Tanıtıcı Bulgular

Tablo 1'de tabloda çalışmaya katılan mahpusların infaz durumlarına ilişkin durum görülmektedir.

Tablo 1. Mahpusların İnfaz Durumları

İnfaz Durumu	N	%
Tutuklu	76	15,0
Hükümlü	375	74,0
Hüküm özlü / Hükmen Tutuklu	53	10,4
Toplam	504	99,4

Tablo 1'de tabloda görüldüğü gibi araştırmaya katılan mahpusların %74'ü (n=375) hükümlü, %15'i (n=76) tutuklu ve %10,4'ü (n=53) hükmen tutukludur. Araştırmaya katılan mahpusların büyük bölümünü hükümlüler oluşturmaktadır.

Tablo 2'de tabloda araştırmaya katılan mahpusların suç türlerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 2. Mahpusların Suç Türleri

Suç türü	N	%
Hırsızlık	107	21,1
Yağma (Gasp)	47	9,3
Adam Öldürme	88	17,3
Cinsel suç	59	11,6
Yaralama	62	12,2
Uyuşturucu	77	15,2
Dolandırıcılık	11	2,2
Kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma	12	2,4
Siyasi	17	3,3
Diğer	25	5,1
Toplam	505	99,6

Tablo 2'de tabloda, araştırmaya katılan mahpusların %21,1'inin (n=107) hırsızlık ve %17,3'ünün (n=88) adam öldürme suçlarından ceza aldıkları ya da tutuklandıkları görülmektedir. Bunu %15,2 (n=77) uyuşturucu, %11,6 (n=59) cinsel suç ve %12,2 (n=62) yaralama izlemektedir. Mahpusların %3,3'ü (n=17) siyasi, %2,4'ü (n=12) kişiyi hürriyetinden yoksun bırakma ve %2,2'si (n=11), dolandırıcılık suçlarından kurumdadır.

Tablo 3'te tabloda mahpusların yaşlarına göre frekans ve yüzde dağılımları görülmektedir.

Tablo 3. Mahpusların Yaşları

Yaş	N	%
18-24	88	17,3
25-34	192	37,8
35-44	132	26,0
45-54	50	9,8
55-68	21	4,3
Toplam	484	95,3

Araştırmaya katılan mahpusların yaş ortalaması 34,5'dir. Mahpusların %37,8'i (n=192) 25-34 yaş arasındaki bireylerden oluşurken, %26'sı (n=126) 35-44 yaş ve %17,3'ü (n=88) 18-24 yaş aralığındadır.

Tablo 4'te mahpusların cezaevine girmeden önce ve girdikten sonraki medeni durumları verilmiştir.

Tablo 4. Mahpusların Cezaevine Girmeden Önce ve Girdikten Sonraki Medeni Durumları

<i>Cezaevine girmeden önceki medeni durum</i>	N	%	<i>Cezaevine girdikten sonraki medeni durum</i>	N	%
Bekâr	227	44,7	Bekâr	245	48,2
Evli	217	42,9	Evli	181	35,6
Evli ancak ayrı yaşıyor	7	1,4	Evli ancak ayrı yaşıyor	8	1,6
Birlikteliği var ancak resmi nikâhı yok	16	3,1	Birlikteliği var ancak resmi nikâhı yok	13	2,6
Boşanmış	30	5,9	Boşanmış	41	8,1
Eşi ölmüş	4	0,8	Eşi ölmüş	1	,2
Diğer	2	0,4	Diğer	4	,8
Toplam	503	99,2	Toplam	493	97,0

Cezaevine girmeden önce katılımcıların %44,7'sinin (n=227) medeni durumu bekar, %42,9'u (n=217) ise evlidir. Ancak cezaevine girdikten sonra bekar sayısının arttığı (n=245, %48,2), evli sayısının ise düştüğü (n=181, %35,6) görülmüştür. Bunun nedeni cezaevine girdikten sonra boşanma oranlarının artmasıdır.

Tablo 5'te mahpusların çocuk sahibi olma durumlarına ilişkin bilgi verilmiştir.

Tablo 5. Mahpusların Çocuk Sahibi Olma Durumu

<i>Çocuk sahibi olma durumu</i>	N	%
Çocuğu var	263	51,8
Çocuğu yok	240	47,2
Toplam	503	99,0

Tablo 5'te görüldüğü gibi mahpusların %51,8'i (n=263) çocuk sahibidir. Çocuk sahibi olan ve olmayan mahpusların sayısı birbirine yakındır ancak çocuk sahibi olanlar yarıdan biraz daha fazladır.

Mahpusların en uzun süre yaşadıkları yer incelendiğinde, %58,7'lik (n=298) önemli bir çoğunluğunun en uzun süre yaşadığı yer şehir merkeziyken; %25,2'sinin (n=128) ilçe, %11,8'inin köy (n=60) ve %3,7'sinin (n=18) ise en uzun süre yaşadığı yer beldedir. İkamet ettikleri şehirler incelendiğinde, mahpusların en fazla (%33,5) Kocaeli'nde ve İstanbul'da (%16,3) ikamet ettiği görülmektedir. Mahpusların %5,2'sinin ise Kocaeli 'ye yakın illerde (Bursa, Sakarya, Ankara) ikamet ettiği görülmektedir.

Tablo 6'da tabloda mahpusların eğitim durumları incelenmiştir.

Tablo 6. Eğitim Durumu

<i>Eğitim durumu</i>	N	%
Okur-yazar	24	4,9
İlkokul terk	26	5,3
İlkokul ve dengi okul mezunu	96	19,1
Ortaokul terk	61	12,2
Ortaokul ve dengi okul mezunu	83	16,5
Lise terk	84	16,7
Lise ve dengi okul mezunu	84	16,7
Üniversite mezunu	35	6,7
Toplam	493	98,4

Tablo 6'da tabloda görüldüğü gibi mahpusların %19,1'i (n=96) ilkokul ve dengi okul mezunu iken, %16,5'i (n=83) ortaokul, %16,7'si (n=84) lise ve dengi okul mezunu, %16,7'si (n=84) lise terktir. Mahpusların %6,7'si (n=35) üniversite mezunu iken lisansüstü mezunu bulunmamaktadır.

Tablo 7'de mahpusların ekonomik değişkenlerine ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 7. Mahpusların Ekonomik Özellikleri (Cezaevine Girmeden Önce İş Durumu, Düzenli Gelirinin Olup Olmadığı, Gelir Kaynağı, Mesleği ve Sosyal Güvencesi)

<i>Hapishaneye Girmeden Önce Bir İşte Çalışma Durumu</i>	N	%
Çalışıyor	416	81,9
İşsiz	67	13,2
Hiç çalışmamış	21	4,3
Toplam	504	99,4
<i>Hapishaneye Girmeden Önce Düzenli Gelirinin Olup Olmadığı</i>	N	%
Düzenli bir geliri var	358	70,3
Düzenli bir geliri yok	146	28,5
Toplam.	502	98,8
<i>Gelir Kaynağının Türü</i>	N	%
İş kazancı/ Maaş/ Emekli maaşı	287	56,5
Diğer	217	42,1
Toplam	504	99,8
<i>Mesleği</i>	N	%
Memur	10	2,0
İşçi	5	1,0
Emekli ya da vefat eden aile bireyinin emeklilik haklarını kullanıyor	218	42,9
Serbest Meslek	95	18,7
Esnaf	40	7,9
Çiftçi	12	2,4
Öğrenci	5	1,0
Diğer (hırsızlık, dolandırıcılık gibi yasa dışı para kazanma yolları)	123	24,2
Toplam	501	99,3
<i>Sosyal Güvencesinin Olup Olmadığı</i>	N	%
Sosyal güvencesi var	273	53,5
Sosyal güvencesi yok	232	45,5
Toplam	505	99,4

Mahpusların çoğunluğu (n=416; %81,9) cezaevine girmeden önce bir işte çalışmaktadır. Bunu işsiz olan mahpuslar (n=67; %13,2) ve hiç çalışmamış olanlar (n=21; %4,3) izlemektedir. Mahpusların yarıdan fazlasının (n=273; %53,5) sosyal güvencesi vardır.

Mahpusların meslekleri incelendiğinde yarıya yakınının (n=218; %42,9) emekli olduğu ya da vefat eden bir aile bireyinin emeklilik haklarından yararlandıkları, bunu sırasıyla serbest meslek (n=95; %18,7), esnaf (n=40; %7,9); çiftçi (n=12; %2,4), memur (n=10; %2), işçi (n=5; %1) ve öğrenci (n=5; %1) mahpusların takip ettiği görülmektedir. Mesleği “diğer” olarak belirtilen, üçte bire yakın orandaki önemli sayıda bir grup ise (n=123; %24,2) yasa dışı yolları (hırsızlık, yağma/gasp, uyuşturucu madde satışı, dolandırıcılık, siber dolandırıcılık, kadın ticareti gibi) meslek olarak belirtmiştir.

İntihar Olasılığı Ölçeğine İlişkin Bulgular

Bu bölümde mahpusların İntihar Olasılığı Ölçeği ve ait ölçeklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda mahpusların İÖÖ’ den aldıkları risk puanlarının sayısı ve frekansı verilmiştir.

Tablo 8. İntihar Olasılığı Ölçeği ve Alt Ölçeklerinin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	İÖÖ	Umutsuzluk Alt Ölçeği	İntihar Alt Ölçeği	Düşüncesi Alt Ölçeği	Düşmanlık Alt Ölçeği	Olumsuz Değerlendirmesi Alt Ölçeği	Kendilik Alt Ölçeği
N	508	508	508	508	508	508	
M	73,17	23,79	13,21	12,28	21,99		
SS	13,65	5,64	4,8	3,97	6,24		

Yukarıda görüldüğü gibi mahpusların ölçekten aldıkları toplam puana ilişkin ortalama ($M = 73,17$) olarak bulunmuştur. Alt Ölçeklere ilişkin bulgular ele alındığında, Umutsuzluk Alt Ölçeği'nin puan ortalaması ($M = 23,79$), İntihar Düşüncesi Alt Ölçeği'nin ortalaması ($M = 13,21$), Düşmanlık Alt Ölçeği'nin puan ortalaması ($M = 12,28$) ve son olarak Olumsuz Kendilik Değerlendirmesi Alt Ölçeği'ne ilişkin ortalama ($M = 21,99$) olarak bulunmuştur.

Aşağıdaki tabloda ölçeğin alt ölçekler ile korelasyon katsayılarına ilişkin sonuçlar verilmiştir.

Mahpusların Sosyo-Demografik Özellikleri İle İntihar Olasılığı Ölçeği'nin Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Bu bölümde mahpusların bazı sosyo-demografik özelliklerine göre intihar olasılıklarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Bu bölümde, ilgili değişkenlerle intihar olasılığı toplam puanı arasındaki farka ilişkin t-testi ve varyans analizi sonuçları verilmiştir.

Tablo 9. Mahpusların İntihar Olasılıklarının Eğitim Durumuna İlişkin Farkına Göre–ANOVA Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	4392,22	7	627,46	3,506	,001***
Grupiçi	88040,54	492	178,95		
Toplam	91247,76	493			

p< .001 ise , p< .01 ise , p< .05 ise

Tablo 9’ da görüleceği gibi, mahpusların eğitim düzeylerine ilişkin ölçek toplam puanları arasında anlamlı bir fark (p<0,001) bulunmuştur. Yani mahpusların intihar olasılıklarının eğitim düzeylerine göre değiştiği görülmüştür. Gruplar arası farkı belirlemek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre; “okuryazar fakat hiç okula gitmemiş” grup ile “üniversite mezunu” grup arasında (p<0,05); “ilkokul terk” olan grup ile “üniversite mezunu” olan grup arasında (p<0,05); “ilkokul ve dengi okul mezunu” grup ile “üniversite mezunu” grup arasında (p<0,05) ; “ortaokul terk” grup ile “üniversite mezunu” olan grup arasında (p<0,05); “ortaokul ve dengi okul mezunu” grup ile “üniversite mezunu” grup arasında (p<0,05) ve “lise terk” grup ile “üniversite mezunu” grup arasında (p<0,05) anlamlı bir fark bulunmuştur.

Tablo 10. Mahpusların İntihar Olasılıklarının Cezaevine Girmeden Önce Bir İşte Çalışma Durumuna İlişkin Farkına Göre F Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	d	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1655,73	2	827,87	4,498	,012*
Grupiçi	92390,14	502	184,05		
Toplam	94045,87	504			

p< .001 ise ***, p< .01 ise **, p< .05 ise *

Tablo 10’da görüldüğü gibi mahpusların cezaevine girmeden önce bir işte çalışma durumlarına göre intihar olasılığı risk puanları anlamlı oranda (p<0,05) farklılaşmaktadır. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak amacıyla yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, cezaevine girmeden önce “bir işte çalışan” grup ile “işsiz” olan grup arasında intihar risk puanı açısından anlamlı bir fark (p<0,05) bulunmuştur. Fakat “yaşamı boyunca hiç çalışmamış” gruba ilişkin bir farklılaşma bulunmamıştır.

Tablo 11. Mahpusların İntihar Olasılıklarının Sahip Olunan Mesleklere İlişkin Farkına Göre F Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	d	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	2899,02	6	483,17	2,626	,016*
Grupiçi	91062,03	495	183,97		
Toplam	93961,04	501			

Tablo 11’de görülen tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre, intihar olasılıklarının mahpusların sahip oldukları mesleklere göre anlamlı biçimde farklılaştığı ($p < 0,05$) bulunmuştur. Tukey HSD testi sonuçlarına göre bu farklılaşmanın, mesleği “memur” olan mahpuslar ile mesleği “diğer” olan grup arasında olduğu ($p < 0,05$) bulunmuştur. Başka bir ifadeyle mesleği diğer olarak belirtilen grubun intihar olasılığı riski, memurlardan yüksektir. Mesleğini “diğer” olarak belirten mahpuslar bu kategoride, hırsızlık, dolandırıcılık gibi yasa dışı para kazanma yollarını meslek olarak gördüklerini belirtmiştir.

Tablo 12. Mahpusların İntihar Olasılıklarının Cezaevine Girmeden Önce Düzenli Gelirin Olup Olmadığına Göre Puan Ortalamaları ve t-Tablosu

<i>Cezaevine girmeden önce düzenli gelirin olup olmadığı</i>	N	M	SS	t-testi		
				t	df	p
Düzenli geliri var	358	71,61	13,6	-3,78	500	<0,001*
Düzenli geliri yok	146	76,63	13,2			
Toplam	504		6			**

$p < .001$ ise ***, $p < .01$ ise **, $p < .05$ ise *

Tablo 12’den de anlaşılacağı gibi intihar olasılıkları ortalama puanları mahpusların cezaevine girmeden önce düzenli gelirin olup olmadığına göre anlamlı bir farklılık ($p < 0,001$) göstermektedir. Düzenli geliri olmayan grubun intihar olasılığının ($M = 76,63$) yüksek riskli (75 ve üzeri puan aralığı) düzeyde olduğu; düzenli geliri olan mahpus grubununsa intihar olasılığının ($M = 71,61$) orta riskli (50-74 puan aralığı) düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 13. Mahpusların İntihar Olasılıklarının Gelir Kaynağının Türüne Göre Puan Ortalamaları ve t-Tablosu

<i>Gelir kaynağının türü</i>	N	M	SS	t-testi		
				t	df	p
İş kazancı/maaş/emekli maaşı	287	71,95	13,5 5	-2,321	502	,021*
Diğer	217	74,79	13,7 6			
Toplam	504					

p< .001 ise ***, p< .01 ise **, p< .05 ise *

Tablo 13'te görüldüğü gibi mahpusların intihar olasılıkları puan ortalamaları gelir kaynağı türlerine göre anlamlı bir farklılık (p<0,05) göstermektedir. Gelir kaynağı türü "iş kazancı, maaş ve emekli maaşı" olanlar ile "diğer" grubunun intihar olasılığı risk puanları arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmuştur. Gelir kaynağı türünü "diğer" olarak belirten mahpuslar; hırsızlık, yağma/gasp, uyuşturucu madde satışı, dolandırıcılık, siber dolandırıcılık, kadın ticareti gibi yasa dışı yolları, meslek ve ana gelir kaynakları olarak açıklamışlardır.

Tablo 14. Mahpusların İntihar Olasılıklarının Sosyal Güvencelerinin Olup Olmadığına Göre Puan Ortalamaları ve t-Tablosu

<i>Sosyal güvencenin olup olmadığı</i>	N	M	SS	t-Testi		
				t	df	p
Sosyal güvencesi var	273	71,97	13,9 5	-2,029	503	,043*
Sosyal güvencesi yok	232	74,44	13,2 4			
Toplam	505					

p< .001 ***, p< .01 **, p< .05 *

Tablo 14'te görülen t-testi sonuçlarına göre intihar olasılığı ortalama puanlarının mahpusların sosyal güvencesinin olma durumuna göre anlamlı bir biçimde farklılaştığı bulunmuştur (p<0,05). Yani sosyal güvencesi olmayan mahpusların intihar olasılığı, olanlara göre daha yüksektir.

Tablo 15. Mahpusların İntihar Olasılıklarının Dini İnancın Varlığı ve İbadetini Gerçekleştirme Durumuna İlişkin Farkına Göre F Tablosu

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplararası	1993,45	3	664,49	3,569	,014*
Grupiçi	91416,74	476	186,19		
Toplam	93410,19	479			

p< .001 ***, p< .01 **, p< .05 *

Tablo 15'te görüldüğü gibi, intihar olasılığı puanlarının, mahpusların dini inancının varlığı ve ibadetlerini gerçekleştirme durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaştığı (p<0,05) bulunmuştur. Tukey HSD testi çoklu karşılaştırmalarına göre: “Dini inancı olup ibadetlerini tam anlamıyla yerine getirdiğini” belirten mahpus grubu ile “dini inancı olup ibadetlerini ara sıra yerine getiren” grup arasında (p<0,05); “Dini inancı olup ibadetlerini ara sıra yerine getirdiğini belirten” grup ile “dini inancı olup ibadetini çoğu zaman aksatan” grup arasında intihar olasılığı risk puanı açısından anlamlı bir fark (p<0,05) olduğu saptanmıştır.

Analiz sonuçlarına göre yaş, medeni durum, en uzun süre yaşanan yer, çocuk sahibi olma durumu ile intihar olasılığı puanları arasında anlamlı bir fark görülmemiştir.

TARTIŞMA

Çalışmadan elde edilen bulgulara göre intihar olasılığı riski en yüksek olan grup, 18-24 yaş grubu olarak tespit edilmiştir. Literatürde pek çok çalışma bu bulguyu destekler niteliktedir. 18-24 ve 25-34 yaş aralıklarındaki bireylerin intihar açısından en riskli gruplar olduğu birçok çalışmada tespit edilmiştir (WHO, 2014; Titelman ve ark., 2013).

Eğitim durumu açısından bakıldığında “okuryazar fakat hiç okula gitmemiş” grubun intihar olasılığının “üniversite mezunu” gruptan; “ilkokul terk” olan grubun ile “üniversite mezunu” olan gruptan; “ilkokul ve dengi okul mezunu” grubun “üniversite mezunu” gruptan; “ortaokul terk” olan grubun “üniversite mezunu” olan gruptan; “ortaokul ve dengi okul mezunu” olan grubun “üniversite mezunu” gruptan ve “lise terk” olan grubun “üniversite mezunu” olan gruptan daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bu durum, eğitim düzeyi arttıkça intihar olasılığının azaldığı biçiminde yorumlanabilir. bu bulgu literatürdeki çalışmaları destekler niteliktedir. Ayrıca eğitimin, ekonomik koşulları ve iş bulma-istihdam oranlarını geliştirerek iyilik halini arttırdığı, otonomiye arttırdığı, sosyal statünün yükselmesini sağladığı ve sağlığı arttırdığı bununla ters orantılı olarak intihar oranını düşürdüğüne ilişkin veriler mevcuttur (Denney,2014; Cutler ve Leras-Muney, 2008).

Cezaevine girmeden önceki ve girdikten sonraki medeni durumlarına göre intihar olasılığı riski en yüksek olan mahpus gruplarının; “evli ancak ayrı yaşayan”, “birlikteliği olup resmi nikahı olmayan” ve “bekar” gruplar olduğu belirlenmiştir. Mahpusların cezaevine girmeden önceki ve girdikten sonraki medeni durumları karşılaştırıldığında, “boşanmış”, “bekar” ve “evli ancak ayrı yaşayan” gruplardaki kişi sayılarının arttığı; “evli” ve “birlikteliği olup resmi nikahı olmayan” gruplardaki kişi sayılarının azaldığı görülmektedir. Başka bir deyişle cezaevinde bulunma durumunun, mahpusların partner ilişkilerini olumsuz etkilediği söylenebilir. Tek başına yaşayan ve evli olmayanların, bazı araştırmalarda, evliliğin intihar riski açısından koruyucu bir etkisi olduğu; bekar, boşanmış ya da dul kalmış kişilerin intihara daha meyilli olduğu belirlenmiştir (Cutright ve ark., 2007; Hosseini ve ark., 2010; Al Ansari ve Ali, 2009; Watzka, 2012; Denney ve ark., 2009). Yine konuyla ilgili literatürde, Ayrıca bazı çalışmalar, boşanmanın en yüksek oranda rastlanan intihar nedeni olduğuna; özellikle orta yaşta kişiler boşanmasının daha yüksek bir intihar riski taşıdığına ilişkin bulgular içermektedir. Boşanmış kişilerin yüksek intihar oranına sahip olması, boşanmanın insanların yaşamını etkileyen ve intihar olasılığını artıran önemli sosyal faktörlerden biri olduğunu ortaya koymaktadır (Andres, Halicioğlu ve Yamamura, 2011; Chang, 2009; Minoiu ve Andres, 2008). Bu doğrultuda, bu çalışmada elde edilen bulgunun, literatürle paralel olduğu görülmektedir.

Literatürde bazı çalışmalar, bir işin sağladığı ekonomik, psikolojik ve sosyal faydaları tartışmış ve çalışmanın intihar riski açısından koruyucu bir etmen olduğunu; işsizliğin ise intiharı etkileyen bir etmen olduğunu tespit etmiştir (Eskin, 2012; Chang ve ark., 2009; Chen, 2010; Dome ve ark., 2013; Denney, 2014). Bu araştırmadaki bulgular, bir işte çalışmanın intihar riski açısından koruyucu bir etmen olduğu bulgusunu doğrular niteliktedir.

İyi bir meslek sahibi olmanın, ekonomik yararlarının yanı sıra sosyal statüyü yükselttiği ve intihar riskini düşürdüğü; işsiz ve yaşamı boyunca hiç çalışmamış kişilerin ise sosyal uyum ve entegrasyon konusunda daha fazla sorun yaşadıkları ve intihar risklerinin daha yüksek olduğu çalışmalarla kanıtlanmıştır. Benzer şekilde, intihar davranışının öğrenciler, memur, işçi, emekli ve serbest meslek çalışanları arasında yaygın olduğu görülmektedir (Heydari, 1997; Kaldi ve Geravnd, 2003; Sayıl ve ark., 1993). Agerbo ve ark. (2007) çalışmasında ise çiftçi, aşçı, balıkçı, orman ve yapı işçileri çalışanları gibi genelde az maaş alan yarı eğitilmiş ya da eğitimsiz işçilerin intihar risklerinin yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu anlamda, gelirin sürekliliği yanında işle ilgili sahip olunan statünün intihar riski ile bağlantılı olduğu düşünülebilir.

Konuyla ilgili literatür, iş gücü piyasasına katılmayan işsiz kişilerin intihar risklerinin çalışanlara göre daha yüksek olduğunu; düşük gelire sahip olmanın ise erkeklerin intihar riskini kadınlardan daha fazla arttırdığına işaret etmektedir. (Stenager ve Qin, 2008; Denney, 2014; Denney, 2009). Bu çerçevede araştırma verileri, literatür bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Mahpusların intihar olasılıkları puan ortalamalarının gelir kaynağı türlerine göre anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür. Gelir kaynağı türü “iş kazancı, maaş ve emekli maaşı” olanlardan; “diğer” olarak hırsızlık, yağma/gasp, uyuşturucu madde satışı, dolandırıcılık, siber dolandırıcılık, kadın ticareti gibi yasa dışı yolları, gelir kaynağı ve mesleği olarak belirten mahpusların intihar olasılıkları, daha yüksektir. Bu durum, literatürde yar alan suça bulaşma durumlarının ve suça ilişkin özelliklerin (şiddet içeren suçlar ve içermeyen suçlar) intihar riskini arttırdığı bulgusunu doğrulamaktadır (Özdeş ve ark., 2014; Görgülü ve Totarel Kışlak, 2014; Webb ve ark., 2012a; Thome, 2010).

Araştırmada “Dini inancı olup ibadetlerini tam anlamıyla yerine getirdiğini” belirten mahpus grubunun “dini inancı olup ibadetlerini ara sıra yerine getiren” gruptan, “Dini inancı olup ibadetlerini ara sıra yerine getirdiğini belirten” grubun “dini inancı olup ibadetini çoğu zaman aksatan” gruptan intihar olasılığı risk puanlarının daha düşük olduğu saptanmıştır. İnanç ve ritüellerin yerine getirilmesinin, bireylerin intihar davranışına yönelmesini engellediği ve toplumsal bütünleşmelerine katkı sağladığı belirtilmektedir. İslam, Hristiyanlık, Yahudilik, Japon ve Hint farklı inanç sistemleri ve bunların intiharla ilişkilerini inceleyen çalışmalar, dinin intihar riski açısından koruyucu bir faktör olduğunu bulmuştur (Cook, 2014; Durkheim, 2013; Eskin, 2012; Neeleman, Wessely ve Lewis, 1998). Bu bağlamda araştırma bulguları literatüre kısmen benzemektedir. Dini inancı olmayan grup ile olan grup arasında anlamlı bir fark bulunmamış olması ve dini inancı olmayan grubun intihar olasılığı risk puanının diğer gruplara kıyasla en düşük çıkması araştırma bulgusunun literatürden farklılaşan yönüdür. Bu durumun nedenlerini saptamak için ileri araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

SONUÇ

Sonuç olarak sosyo-demografik özelliklerin mahpusların intihar olasılığını etkileyen önemli risk faktörleri olduğu görülmüştür. İntihar etiyolojisini bilmek ve anlayabilmek önleme çalışmaları için temeldir. Bu nedenle hem toplumun geneline ilişkin intihar risk değerlendirme çalışmaları hem de cezaevlerinde intihar risk değerlendirmesi çalışmalarının yaygınlaşması önemlidir. Türkiye’de hemen her sektörde koruyucu

önleyici hizmetlerdeki sorunları görmek mümkündür. İntihara ilişkin ulusal bir bilgi bankası kurulması ve intihara yol açan faktörlerin daha derinlemesine incelenmesi gereklidir. Ancak bu şekilde etkin önleme stratejileri geliştirmek mümkün olacaktır.

Ülkemizde intihar alanında ve özellikle cezaevlerinde intihar alanında yapılan çalışmalar oldukça azdır. Bu nedenle özellikle cezaevlerinde intihar riskinin değerlendirilmesi ve önlenmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Özgürlüklerin kısıtlandığı kurumlarda, insan haklarının korunması gerekmektedir. Bu nedenle tüm koşullar iyileştirilerek cezaevlerinde intihar riski azaltılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKÇA

Agerbo, E., Gunnell, D., Bonde, J. P., Mortensen, P. B., & Nordentoft, M. (2007). Suicide and occupation: The Impact of Socio-Economic, Demographic and Psychiatric Differences. *Psychological Medicine*, 37(08), 1131-1140.

Al Ansari, A., & Ali, M. K. (2009). *Psychiatric and socioenvironmental characteristics of Bahraini suicide cases*. http://apps.DSÖ.int/iris/bitstream/10665/117754/1/15_5_2009_1235_1241.pdf , Erişim tarihi 03.0.1.2015.

Andrés, A. R., Halicioglu, F., ve Yamamura, E. (2011). Socio-Economic Determinants Of Suicide In Japan. *The Journal of Socio-Economics*, 40(6), 723-731.

Atlı, Z. (2007). İntihar Olasılığı Ölçeğinin (İÖÖ)'nin Klinik Örneklemdeki Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, *Klinik Psikoloji Abd. Yüksek Lisans Tezi*, Aydın.

Beautrais, A. L. (2003). Suicide and serious suicide attempts in youth: A multiple-group comparison study. *The American Journal of Psychiatry*, 160, 1093–1099.

Blaauw, E., Winkel, F. W., & Kerkhof, A. J. F. M. (2001). Bullying and suicidal behavior in jails. *Criminal Justice and Behavior*, 28, 279-299.

Chang, R. S. (2009). Socioeconomic factors and suicide rates in Taiwan. *Master's thesis*, Nanhua University.

Chen, T. F. (2010). The relationship between mortality, health care expenditure and unemployment rate: An empirical study of Taiwan. *Master's thesis*, National Chung Cheng University. DOI: 10.1192/bjp.186.3.260.

Cook, C. C. (2014). Suicide and religion. *The British Journal of Psychiatry*, 204(4), 254-255.

Cull, J. G., & Gill, W. S. (1989). Suicide probability scale (SPS). *Los Angeles: Western Psychological Services.*

Cutler, D. M., Lleras-Muney, A., & Vogl, T. (2008). *Socioeconomic status and health: dimensions and mechanisms* (No. w14333). National Bureau of Economic Research.

Cutright, P., Stack, S., & Fernquist, R. (2007). Marital Status Integration, Suicide Disapproval, and Societal Integration as Explanations of Marital Status Differences in Female Age-Specific Suicide Rates. *Suicide and Life-Threatening Behavior*, 37(6), 715-724. <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1521/suli.2007.37.6.715/epdf> Erişim tarihi 09.02.2015.

Denney, J. T. (2014). Families, resources, and suicide: Combined effects on mortality. *Journal of Marriage and Family*, 76(1), 218-231.

Denney, J. T. (2010). Family and household formations and suicide in the United States. *Journal of Marriage and Family*, 72(1), 202-213.

Denney, J. T., Rogers, R. G., Krueger, P. M., & Wadsworth, T. (2009). Adult Suicide Mortality in the United States: Marital Status, Family Size, Socioeconomic Status, and Differences by Sex. *Social science quarterly*, 90(5), 1167-1185.

Dome, P., Kapitany, B., Faludi, G., Gonda, X., & Rihmer, Z. (2013). Does economic environment influence the strength of the positive association between suicide and unemployment?. *Journal of epidemiology and community health*, 67(12), 1074-1075.

Durkheim, E. (2013). *İntihar*, Çev. Zühre İlgelen, 1. Baskı, İstanbul: Pozitif Yayınları.

Eskin, M. (2012). *İntihar, Açıklama, Değerlendirme, Tedavi, Önleme*. Ankara: Boylam Psikiyatri Enstitüsü Hekimler Yayın Birliği.

Görgülü, T., Tutarel Kışlak, Ş., (2014). Erkek Hükümlü ve Tutukluların Boyun Eğici Davranışları, *Nöropsikiyatri Arşivi* 2014; 51: 40-45. Doi: 10.4274/npa.y6563.

Heydari A 1997. The study of psycho-social factors and epidemiological characteristics of the people who attempted suicide in Hamadan. *Andeesheh va Raftar*, 3(1-2): 31.

Hosseini M, Seyed Alinaghi S, Kheirandish P, Esmaeli Javid G, Shirzad H, Karami N, Jahani M, Seyed Ahmadian M, Payvarmehr F, Mohraz M et al. 2010. Prevalence and correlates of co-infection with human immunodeficiency virus and hepatitis C virus in male injection drug users in Iran. *Arch Iran Med*, 13(4): 318-323.

Humber, N., Hayes, A., Senior, J., Fahy, T., & Shaw, J. (2011). Identifying, monitoring and managing prisoners at risk of self-harm/suicide in England and Wales. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 22(1), 22-51.

Jiang Y., Tsai, M. (2013). The Correlation between Socioeconomic Factors and the Suicide Rate. *International Journal of Intelligent Technologies and Applied Statistics*, 6(4): 415-429, DOI: 10.6148/IJITAS.2013.0604.06.

Kaldi A, Geravnd A (2003). Factors affecting suicide in Koohdasht city. *Social Welfare*, 2(6): 275-291.

Karasar, N. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Ankara.

Kochanek, K. D., Xu, J., Murphy, S. L., Miniño, A. M., & Kung, H. C. (2011). National vital statistics reports. *National Vital Statistics Reports*, 59(4), 1, 1-52.

Minoiu, C., & Andres, A. R. (2008). The effect of public spending on suicide: evidence from US state data. *The Journal of Socio-Economics*, (1), 237-261.

Neeleman, J., Wessely, S., & Lewis, G. (1998). Suicide acceptability in African-and white Americans: the role of religion. *The Journal of nervous and mental disease*, 186(1), 12-16.

Özdeş, T., Oral, G., Cantürk, N., Kumral, B., & Erkol, Z. (2014). Ateşli silah kullanarak suç işleyen sanıkların sosyodemografik özellikleri ve psikiyatrik profilleri. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 15(3), 230-237.

Papa, M. J., Singhal, A., Law, S., Pant, S., Sood, S., Rogers, E. M., & Shefner-Rogers, C. L. (2000). Entertainment-education and social change: an analysis of parasocial interaction, social learning, collective efficacy, and paradoxical communication. *Journal of Communication*, 50(4), 31-55.

Quin, P., Agerbo, E., & Mortensen, P. B. (2001). Suicide risk in relation to socioeconomic, demographic, and familial factors: A national register based study of all suicides in Denmark, 1981–1997. *The American Journal of Psychiatry*, 160, 765–772.

Rabe, K. (2012). Prison structure, inmate mortality and suicide risk in Europe. *International Journal of Law and Psychiatry*, 35(3), 222-230.

Sayı, I., Oral, A., Güney, S., Ayhan, N., Ayhan, Ö., & Devrimci, H. (1993). Ankara'da intihar girişimleri üzerine bir çalışma. *Kriz Dergisi*, 1(2), 56-61.

Shaw, J., Baker, D., Hunt, I. M., Moloney, A., & Appleby, L. (2004). Suicide by prisoners national clinical survey. *The British Journal of Psychiatry*, 184(3), 263-267.

Thome, H. (2010). Violent Crime (and Suicide) in Imperial Germany, 1883—1902: Quantitative Analyses and a Durkheimian Interpretation. *International criminal justice review*, 20(1), 5-34.

Titelman D, Oskarsson H, Wahlbeck K, Nordentoft M, Mehlum L, Jiang G-X, Erlangsen A, Nruugham L, Wasserman D. Suicide mortality trends in the Nordic countries 1980 – 2009. *Nord J Psychiatry 2013*;Early Online:1 – 10.

Watzka C 2012. Social conditions of suicides in Austria: An overview on risk and protective factors. *Neuropsychiatr*, 26(3): 95-102.

Webb, R. T., Shaw, J., Stevens, H., Mortensen, P. B., Appleby, L., & Qin, P. (2012). Suicide risk among violent and sexual criminal offenders. *Journal of interpersonal violence*, 27(17), 3405-3424.

WHO (2016). *Global Health Observatory data repository, Suicide rates: Data by country* <http://apps.who.int/gho/data/node.main.MHSUICIDE?lang=en> , Erişim tarihi 14.03.2019.

WHO (2014). *Preventing suicide, a global imperative. Geneva: World Health Organisation*, ISBN 978 92 4 156477 9.

WHO (2014). Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence. World Health Organization, Italy.